

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПАНАСЕНКО Тетяна Антонівна

УДК 410+306.44+302.2+398.6

**КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ
ПОТЕНЦІАЛ ЗАГАДОК
У РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВАХ**

10.02.15 – загальне мовознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі української філології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент

Форманова Світлана Вікторівна,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
доцент кафедри української філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор

Бацевич Флорій Сергійович,

Львівський національний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри загального мовознавства

кандидат філологічних наук, доцент

Вусик Ганна Леонідівна,

Бердянський державний педагогічний університет,
доцент кафедри загального мовознавства та слов'янської філології
Інституту філології та соціальної комунікації

Захист відбудеться «21» січня 2011 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.05 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «20» грудня 2010 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

. В. Савчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження визначається необхідністю перегляду традиційних і вироблення нових підходів щодо вивчення текстів загадок із залученням сучасних наукових парадигм у сучасному мовознавстві. Потребу комплексного дослідження українських, російських, англійських та французьких загадок у царині універсальних та унікальних явищ мовної культури зумовлює невизначеність питань про спільні та відмінні закономірності комунікативно-прагматичних особливостей енігматичних текстів.

Вивчення мовної взаємодії різносистемних мов є однією з найактуальніших проблем компаративної лінгвістики початку XXI століття. Дослідження української, російської, англійської та французької мов для вчених становить значний науковий і практичний інтерес, адже такі розвідки створюють умови раціонального використання комунікативних одиниць у процесі вивчення неспоріднених мов, дають можливість поглибити знання про інваріантний субстрат національної ментальності.

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки існує чимало праць, присвячених вивченню основних проблем семантики, стилістики та синтаксичних особливостей загадки. Але, незважаючи на те, що розробка теоретичних засад цих питань починається ще від Аристотеля і продовжується дотепер, існує значна кількість малодосліджених аспектів енігматичних текстів, серед яких постає проблема комунікативно-прагматичного потенціалу загадок, особливостей їх мовленнєвого використання в українській, російській, англійській та французькій мовах.

Останнім часом зріс інтерес науковців до поняття «загадка», що стало головною темою дискусій у мовознавстві та літературознавстві. Ґрунтовне теоретичне дослідження загадки здійснили В. П. Анікін, І. П. Березовський, А. Н. Журинський, Н. В. Захарова, Е. Г. Зубкова, Ю. Г. Ілларіонова, Е. Кьонгес-Маранда, Н. А. Лавонен, А. К. Мойсієнко, Г. А. Онищенко, Д. М. Садовников, Е. Б. Тайлор, І. Я. Франко, Vladé, Lespy та E. Rolland.

Загадку вивчали як малу фольклорну форму (О. М. Афанасьєв), як текст-схему (Ш. Баллі, Е. Кьонгес-Маранда), як діалогічну конструкцію (Ю. І. Левін), як мовленнєве кліше (О. С. Барабаш, Е. Кьонгес-Маранда, С. Г. Лазутін, П. Маранда), але в більшості випадків дослідники зосереджували увагу на формальному описі семантичної структури, зв'язку загадок з іншими фольклорними жанрами (В. О. Дмитренко, Т. М. Ніколаєва, М. Номис, Г. А. Онищенко, Г. Л. Пермяков, М. А. Рибникова, З. К. Тарланов, А. Aarne), на семіотичній і логічній природі енігматичного тексту (З. М. Волоцька, О. В. Головачева, А. Н. Журинський, Ю. І. Левін) та функціональному призначенні загадки (М. К. Дмитренко, Н. В. Захарова, А. В. Єрема, Г. І. Мамедова, А. К. Оглобін, М. М. Пазяк, М. П. Попов, М. Н. Хмельюк, Н. Сивачук, М. Hain).

На тлі загальнонаукового інтересу до текстів загадок стає особливо помітною відсутність спеціальних праць, які зорієнтовані на дослідження енігматичних творів у різносистемних мовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах наукової теми кафедри української філології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Лінгвістичні концепти в мовній свідомості і дискурсі», затвердженої вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, протокол № 5 від 25 грудня 2008 р.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні комунікативно-прагматичного потенціалу загадок у різносистемних мовах, визначенні специфіки і закономірностей їхнього функціонування та побутування.

Для досягнення поставленої мети розв'язано **завдання**:

- 1) окреслити семантико-етимологічне значення загадки;
- 2) запропонувати тематичну класифікацію загадок з використанням алфавітного порядку декількох варіантів відгадок;
- 3) здійснити аналіз загадки як репрезентанта малого фольклорного та мовленнєвого жанру;
- 4) простежити наявність елементів та «механізмів» мовної гри в загадках у різносистемних мовах;
- 5) з'ясувати прагматичну скерованість загадок та визначити їхню комунікативну функцію у різносистемних мовах;
- 6) схарактеризувати вплив екстралінгвальних чинників на формування особливостей етноменталітету, віддзеркаленого у загадках.

Об'єкт дослідження – тексти загадок у різносистемних мовах як репрезентантів малого фольклорного жанру.

Предмет дослідження – особливості семантико-прагматичного вияву та комунікативних якостей загадок у різносистемних мовах.

Методи дослідження. Характер дослідження зумовлює комплексне використання різних методів, методик і прийомів аналізу. Основними методами дослідження стали структурно-типологічний та описовий – для виявлення й опису відмінностей між загадками у різносистемних мовах і об'єктивної оцінки якісних показників; лінгвокультурологічний аналіз – для системного дослідження особливостей культури, відбитої в енігматичних текстах; елементи кількісного аналізу – для встановлення частотності аналізованих загадок з конструкцією діалогу і прямої мови та одержання об'єктивних результатів дослідження. Матеріал для укладання картотеки загадок було відібрано методом суцільної вибірки.

Матеріалом дослідження стала авторська картотека (тексти українських (8000), російських (5000), англійських (1000) та французьких (1000) загадок), створена шляхом цілеспрямованого пошуку в українських, російських, англійських та французьких академічних збірниках, виданнях та електронних ресурсах, що налічує 15 000 загадок.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві досліджено загадки в українській, російській, англійській та французькій мовах; розглянуто енігматичні тексти як комунікативно організовані конструкції діалогу та прямої мови; проаналізовано загадки в українській, російській, англійській та французькій мовах з точки зору відображення в них мовної картини світу; виявлено змістові та прагматичні особливості загадок у різносистемних мовах; визначено їхню жанрово-мовленнєву організацію; уточнено та розроблено в новому аспекті алфавітно-варіативну класифікацію загадок на основі тематичної розмаїтості.

Певними елементами новизни характеризуються такі положення: встановлено кроскультурні зв'язки українських, російських, англійських та французьких загадок; виокремлено діалогічну конструкцію та конструкцію прямої мови в енігматичних текстах; виокремлено найголовнішу функцію загадок – комунікативну; визначено комунікативно-прагматичні особливості загадок у різносистемних мовах; доведено, що загадка є елементом мовної гри; простежено явище мовної гри в загадках у різносистемних мовах та схарактеризовано енігматичні твори з елементами гри слів в українській, російській, англійській та французькій мовах на основі різних типів семантико-структурних відношень у мові (полісемія, омонімія, паронімія).

Результати дисертаційного дослідження є певним внеском у розвиток таких галузей науки про мову, як загальне мовознавство, лінгвістика тексту, етнолінгвістика, лінгвостилістика, комунікативна лінгвістика й лінгвопрагматика, і сприятимуть визначенню принципів та способів упорядкування інформації в дискурсі малих фольклорних форм, а також висвітленню проблем взаємозв'язку мови й культури.

Практичне значення дисертації. Результати дослідження можуть бути використані фахівцями різних галузей гуманітарних знань (фольклористами, лінгвістами, етнологами, культурологами) для подальшого вивчення загадок як мистецького явища та дослідження специфіки їхнього функціонування в сучасному мовному середовищі. Результати дослідження можна застосувати при підготовці лекцій, семінарів та практичних занять зі стилістики української, російської, англійської та французької мов (розділи «Поетичні тропи та фігури мовлення», «Стилістика тексту», «Стилістична семантика»); теоретичної граматики (розділи «Текст» і «Дискурс»), у практиці викладання спецкурсів із компаративної та комунікативної лінгвістики, етнолінгвістики, прагмалінгвістики, лінгвокультурології та стилістики фольклорного тексту, і в навчально-методичній роботі (при укладанні навчальних посібників для ВЗО та шкіл), у перекладацькій діяльності.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри української філології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та на засіданнях кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики, методичних семінарах та аспірантських зборах. Основні положення дисертації виголошено на 9 міжнародних, 4 всеукраїнських наукових конференціях та наукових читаннях: Міжнародній науково-практичній конференції «Сугестивні аспекти мови і проблеми мовної комунікації» (Одеса, 2007); XII Міжнародній конференції з актуальних проблем семантичних досліджень «Текст та його одиниці в аспекті різних лінгвістичних парадигм (на матеріалі української та російської мов)» (Харків, 2007); Всеукраїнській науковій конференції «Лінгвістика тексту: теорія і практика» (Херсон, 2008); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українське мовознавство: досвід і перспективи» (Одеса, 2008); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми прикладної лінгвістики» (Одеса, 2008); Міжнародній науковій конференції IV Оломоуцького симпозіуму українців «Сучасна україністика: проблеми мови, літератури та культури» (Оломоуць (Чехія), 2008); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Текст у парадигматичному просторі сучасної лінгвістики» (Переяслав-Хмельницький, 2008); Міжнародній науковій конференції «Українська філологія: школи, постаті, проблеми» (Львів, 2008); III Міжнародній науково-практичній конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» (Кіровоград, 2009); XVIII Міжнародній науковій конференції ім. проф. Сергія Бураго «Мова і культура» (Київ, 2009); X Міжнародній науковій конференції «Семантика мови і тексту» (Івано-Франківськ, 2009); Міжнародній науковій конференції V Оломоуцького симпозіуму українців «Сучасна україністика: проблеми мови, літератури та культури» (Оломоуць, 2010); Наукових читаннях пам'яті члена-кореспондента НАН України Юрія Олександровича Карпенка (Одеса, 2010); IV Всеукраїнській науковій конференції «Сучасні орієнтири філологічної науки» (Херсон, 2010).

Публікації. Результати дослідження викладено в 11 одноосібних публікаціях, з яких 10 статей опубліковано у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (321позиція) та додатка.

Загальний обсяг тексту становить 339 сторінок, основний зміст роботи викладено на 195 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано вибір теми та її актуальність, розкрито мету і завдання роботи, її наукову новизну, теоретичне та практичне значення, визначено предмет, об'єкт та методи дослідження, подано відомості щодо апробації.

У розділі 1. «Теоретичні засади дослідження загадки у сучасному мовознавстві» розглянуто загальнолінгвістичні проблеми вивчення загадки, проаналізовано та розроблено класифікацію енігматичних текстів.

Наукові розробки в царині загадки як фольклорного жанру, розпочаті І. Я. Франком, продовжили дослідники ХХ-ХХІ століть. Майже всі мовознавці розглядали загадку як різновид образного мовлення, перш за все, метафоричного, оскільки загадка не підлягає впливам максим Явності й Релевантності, які формулюються образним мовленням, що свідчить про її відмінність від інших малих фольклорних форм.

Ученими здійснювалися спроби подати тлумачення загадок, що враховувало б своєрідність структури й особливості відбиття дійсності в них. В основі усіх визначень виокремлюємо такі ознаки загадок за змістом:

- хитромудрість опису;
- оформленість у вигляді питального речення;
- лаконічність;
- ритмічність.

У сучасному мовознавстві термін «енігматичний текст» спостерігаємо в працях К. О. Денисової «Структура и функции энигматического текста» (2008) та Н. В. Захарової «Лінгвокультурологічні особливості українських і німецьких народних загадок: структура, семантика, прагматика» (2009). Терміну «загадка» відповідає латинське слово *aenigma* (енігма), що дозволяє використовувати його в роботі для створення нових термінів, які б замінювали один одного. Уважаємо доречним використання синонімічного ряду «загадка», «енігматичний текст», «енігматичний твір». У складі цього ряду слово «загадка» є основним, стрижневим.

У роботі прийнято визначення загадки, здійснене В. В. Митрофановою, що є поширеним у сучасному мовознавстві. Загадка тлумачиться як короткий поетичний твір про явища природи і предмети, які оточують людину в її повсякденному житті, праці. Енігматичний текст спирається на інакомовність (частіше метафору у всіх її проявах), що потребує відгадки, результатом чого є формування комунікативно-прагматичної спрямованості загадок у різносистемних мовах.

У народному мовленні «загадувати» означає «задумувати», «замислювати», «пропонувати дещо невідоме для розв'язування». На користь такого припущення свідчить етимологія слова «загадка» у слов'янських народів: однокореневе слово «gadać» у польській мові означає «говорити,

розмірковувати, теревенити», а «gadka» – «розмова, приказка, суперечка»; у болгарській мові «гадка» – «притча»; у чеській мові «hadati – se» – «сперечатися».

Походження загадок пов'язане з так званим умовним мовленням, мовленням під час особливих обставин, коли людина, зважаючи на існуючі поняття та уявлення або просто через особливі життєві обставини, не могла називати речі чи явища справжніми іменами. Увесь складний навколишній світ – від далеких небесних світил до речей домашнього вжитку, все безмежне море людських понять – укладено у класифікацію загадок. У загадках кодуються реалії життя та явища природи; одиниці часу; рослини; тварини; людина: її тіло, одяг, родина; їжа; предмети та знаряддя праці; заняття; ремесла; житло; худоба, абстрактні, загальні, умовні та збірні поняття; жарти, головоломки, запитання.

Аналіз збірників українських загадок, виданих 1962, 1963, 1987 та 2003 рр., надає можливість спостерігати схожість їхніх класифікацій, проте наявна й відмінність: тематична категорія про людину в збірнику пізнішого видання ширша, але в класифікації 2003 р. відсутня окрема категорія про трудову діяльність людини, натомість дослідник М. К. Дмитренко виділяє окрему категорію, до якої входять загадки-питання, головоломки, загадки-жарти. На противагу українським, у російських збірниках прослідковується принцип укладання загадок за групами, які, у свою чергу, не розподіляються на підгрупи, при цьому класифікації видань російських енігматичних текстів різних років суттєво не відрізняються. В англійських збірниках загадок спостерігається їхня класифікаційна подібність до українських упорядкувань. Класифікація французьких загадок різниться від слов'янських та англійських як за тематичним упорядкуванням (релігії, професій, спорту, абсурдних загадок), так і за її повною відсутністю.

Найтипівішими тематичними категоріями в існуючих класифікаціях різносистемних мов є людина, її фізична природа, їжа, житло, домашній інвентар, речі повсякденного вжитку, трудовий та виробничий процеси, господарський інвентар, знаряддя виробництва, техніка і засоби пересування, проте найпоширенішою для різносистемних мов є тема природи (небо, земля, явища природи, рослинний та тваринний світ), а загадкам французькою мовою не властива тематика про рослинний і тваринний світ. Особливості класифікацій у різносистемних мовах полягають у їхньому розмежуванні за тематикою, за алфавітом та за варіантами енігматичних текстів. У дослідженні покласифіковано загадки як за тематичним колом, так і за алфавітом, що дає можливість мати декілька варіантів текстів загадок до однієї відповіді.

У розділі 2. «Семантико-прагматичні особливості загадки» розглянуто проблему жанру в загадці, охарактеризовано загадки у різносистемних мовах, з'ясовано їхню прагматичну скерованість, визначено загадку як мовну гру, встановлено кроскультурні зв'язки загадок у різносистемних мовах, досліджено мовну картину світу в енігматичних текстах української, російської, англійської та французької мов.

Основне завдання жанру полягає в ознайомленні носія народної культури з категоріальною фольклорною системою. Однією з особливостей моделювання дійсності в досліджуваному жанрі є представлення об'єктів з урахуванням їхніх прагматичних ознак, а також зовнішніх характеристик.

Усі жанри народнопоетичної творчості живуть та розвиваються в тісному взаємозв'язку та взаємодії (В. А. Василенко, Т. Я. Єлизаренкова, В. В. Митрофанова, Н. В. Салтовська, О. М. Фрейденберг). Отже, загадки зазнають впливу інших жанрів і самі впливають на них. З певними жанрами зв'язок дуже тісний, з іншими – більш віддалений. Загадки можуть повністю входити до творів інших фольклорних жанрів, не втрачаючи своїх жанрових ознак та виконуючи функції, їм притаманні.

Як відомо, особливим тлом фольклорних жанрів є малі жанри, до яких відноситься загадка. Однією зі специфічних рис жанру загадки є особливий вибір об'єктів дійсності, що беруть участь у загадуванні. Серед великого набору об'єктів до «загадкового» жанру належать лише ті, які відносяться до реалій матеріального світу, володіють яскравими зовнішніми характеристиками, виконують важливі, необхідні людині функції.

У зв'язку з тим, що функція та дія об'єкта в загадці стає його властивістю, ознакою, то в енігматичному тексті часто використовуються лексичні маркери зі значенням стану: *стояти, лежати, сидіти, знаходитися, хворіти, мерзнути* або одиниці зі значенням результату дії: *прийшов, пішов, знайшов, одягнув, зняв, розпустив, узяв*, а також інфінітивна одиниця *бути*.

Укр.: *Як взялась кума до діла, заспівала, зарипіла,*

Їла-їла дуб-дуб та й зламала зуб-зуб (Пилка);

Рос.: *Древесину ест едок, сто зубов в один рядок (Пила);*

Англ.: *It grinds quickly and chews; it bites,*

But does not swallow (A saw);

Фр.: *Qui est-ce qui montre les dents au bois? (La scie).*

Отже, спостерігаємо у загадках про *пилку* такі дії: в українській – *взялась, заспівала, зарипіла, їла, зламала*; у російській – *ест*; в англійській – *grind, chew, bite, swallow*; у французькій – *montre*.

Ще однією особливістю жанру загадки є одночасне співвідношення тексту загадки з предметом-заміною (об'єктом, названим у тексті загадки і тим, який замінює відгадку) і загадуваною реалією (об'єктом, названим у відгадці).

Суто англійські загадки не мають такої популярності, як українські, російські та французькі, проте деякі англійські та французькі енігматичні твори складніші за своєю описовою структурою і вимагають певної інтелектуальної підготовки, як-от:

Укр.: *Вдень блідніє, а вночі ясніє (Місяць);*

Рос.: *Ночью на небе один (Месяц);*

Англ.: *Two little golden horns are sitting on a cloud,
Floating slowly in the sky, looking very proud (A young Moon);*
Фр.: *Que fait la lune, quand elle est pleine? (Elle luit).*

Отже, для того, щоб відгадати англійську загадку, потрібно володіти певними знаннями селенології (науки, що вивчає Місяць), тому що з'ясувати, що це саме молодий місяць а *golden horns (золоті ріжки) are sitting on a cloud (сидять на хмаринці)* досить складно. Для розв'язання французької загадки треба цікавитися не лише селенологією (*quand elle est pleine – коли вона повна*), а й розраховувати на кмітливість (*Que fait la lune – яку дію вона виконує*). На відміну від більшості українських та російських загадок, де з опису запропонованих явищ природи розуміємо, що лише це явище природи можна побачити вночі та ще й на небі.

Характерними для загадок є яскраво виражені інтернаціональні мотиви, що зумовлюються спільністю предмета загадування для різних народів. Загадки відображають навколишнє оточення людини, її щоденну працю і постійну боротьбу за існування, а умови цієї боротьби з природою, щоденний побут трудівника мають чимало спільного в різних етносах. Цим і пояснюється спільність тем і мотивів у загадках різних народів світу (явища природи, тваринний світ, предмети, знаряддя праці).

Українські, російські, англійські та французькі загадки дещо тяжіють до конкретності, що проявляється не лише в характері відображеного в них народного світосприйняття, у спільності принципів і прийомів художнього відображення дійсності, а й у конкретному змісті поетичних образів.

Проте при схожості в характеристиці цих головних ознак загадок різних народів є й відмінності. Кожен народ має улюблені предмети загадування, свої найхарактерніші поетичні образи, свої переважні прийоми побудови загадок.

Фр.: *Quelles sont les premières armes d'un gendarme,
Les plus nécessaires et qu'il doit prendre premiers
(Les espérons).*

Так, специфіка сприйняття світу французьким етносом виявляється при характеристиці додаткових, другорядних ознак (*gendarme, armes*) предмета (*Les espérons*).

Загадки допомагають установити, про яку річ чи явище йдеться. На сучасному етапі основне призначення загадок – гра, яка має на меті перевірити кмітливість людини, оцінити її знання, спостережливість, допитливість.

Семантико-стилістичні засоби мови виконують різноманітні виражально-зображальні функції, серед яких вагоме місце посідає явище гри слів, під яким слід розуміти спеціальне використання звукової, лексичної або граматичної форми слів, а також частин слів, фразеологізмів, синтаксичних конструкцій для створення певних фонетико- та семантико-стилістичних явищ, що

ґрунтуються на зіставленні й переосмисленні, обігранні близькозвучних або однозвучних мовних одиниць з різними значеннями. У такий спосіб термін «гра слів» стосується обіграння мовних одиниць не лише на лексичному рівні, як це впливає з його вужчого розуміння, а й на інших мовних рівнях. Цілком природно розглядати загадку як вид, що проявляється на лексико-семантичному рівні мовної гри, як-от у вигляді слів-омонімів:

Фр.: *Pourquoi les éléphant n'ont pas d'ordinateur?*
(*Parcequ'ils ont peur des souris*).

Так, слово *souris* у французькій мові має декілька значень: 1) миша (лат. *mus*) – невеличкий гризун, що завдає шкоди господарству; зазвичай сірого кольору, з гострою мордочкою й довгим голим хвостом; 2) миша – пристрій для позиційної вказівки на екрані дисплея. Такі слова є джерелом внутрішньомовної інтерференції й відповідно лексичних помилок.

Уживання паронімів в енігматичних текстах наближує адресата до відгадки завдяки лексичним одиницям, які певною мірою звучать подібно, але, мають різне значення, навмисно вживаються одне замість іншого:

Рос.: *Кутька да Лайка да Пупучок* (*Кут, лавка и приступочек*).

Явище мовної гри посідає помітне місце в системі виражально-зображальних засобів у загадці в різносистемних мовах у межах будови слова, дериваційних ознак, морфології, синтаксису, фразеології. На рівні будови слова мовна гра виглядає як обіграння структурних елементів слова в широкому діапазоні від нового осмислення до прямого її переосмислення, як-от:

Англ.: *What musical instrument will you not believe?*
(*['laiə] A lyre and a liar*).

Психологічною домінантою гри є сам процес, а не її продукт: гра вважається діяльністю, що здійснюється заради задоволення, прояву і розвитку здібностей гравця. Однією з провідних характеристик ігрової діяльності загадок є тренінг розвитку креативних здібностей особистості. Свобода поведінки особистості в умовно-реальному просторі визначається тим, що підпорядкування правилам гри є свідомою інтенцією і допускає альтернативні можливості їх виконання.

Говорячи про мовну гру, яка наявна в загадці, йдеться про ігровий стан двох комунікантів – той, хто запитує – знає відгадку (стежить за роботою думки іншого) і відповідача (того, хто займається пошуком відгадки, добором варіантів). Загадка поєднує дві частини – описову (тему), яка вимовляється одним з учасників «гри», і відповідну (розгадку (рему) іншого учасника у всіх досліджуваних мовах.

Прагматична скерованість загадки передбачає не лише її простий відбір, але й подання у певному ракурсі, тобто вона змушує адресанта відповідно організувати енігматичний текст, що обумовлено композицією та характером мовних засобів. Усі ці чинники накреслюють стратегію,

яка дає можливість уточнити функцію використаних мовних засобів, а, отже, і вилучити закладений прагматичний зміст загадуваного предмета.

Одним із поширених прийомів реконструкції мовної картини світу є аналіз метафоричної сполучуваності слів абстрактної семантики, що виявляє «чуттєво сприйманий», «конкретний» образ, який зіставляється в наївній картині світу цьому «абстрактному» поняттю і що забезпечує допустимість в мові певного класу словосполучень (умовно називатимемо їх «метафоричними»).

Порівняймо:

Укр.: *Білий кінь по чорному полю залиша білий слід за собою.*

З кінця в кінець скакає, мовчки щось усім розповідає (Крейда);

Рос.: *Старик-шутник на улице стоят не велит,*

За нос домой тянет (Мороз);

Англ.: *This little traveler is very strong.*

He takes a drink of water and runs a thousand miles.

Before he starts, he takes off his hat.

When he rests, he puts it on (A fountain pen);

Фр.: *Quels sont les camarades qui passent la journée à se battre et qui*

Ne se font pas de mal? (La langue et les dents).

Так, словосполучення в різних мовах: в українській – *білий кінь*; у російській – *старик-шутник*; в англійській – *little traveler*; у французькій – *sont les camarades* – є конкретними образами, які належать до категорії живих істот, що мають конкретні властивості (*залиша білий слід, з кінця в кінець скакає, мовчки щось усім розповідає; на улице стоят не велит, за нос домой тянет; very strong, takes a drink of water, runs a thousand miles, takes off his hat; qui passent la journée à se battre*) і які зіставляються з раніше закодованими поняттями-відгадками (*крейда, мороз, a fountain pen, la langue et les dents*), що і забезпечує метафоричність цих текстів.

Мовна картина світу в загадках, що відображає наївні уявлення людини про навколишню дійсність, є основою для формування сучасних типів загадки. Таким чином, специфіка загадок, що належать до різних періодів існування жанру й різносистемних мов, обумовлена способами мовної організації матеріалу й функціональною спрямованістю загадок.

У розділі 3. «Комунікативний аспект загадки» проаналізовано мовленнєвий жанр загадки у різносистемних мовах; розглянуто комунікативні якості енігматичних текстів в українській, російській, англійській та французькій мовах; виділено діалогічну конструкцію та конструкцію прямої мови загадок у мовах, що вивчаються.

Під час спілкування між комунікантами відбувається обопільний процес: адресант намагається передати свої думки, почуття, емоційний стан, використовуючи певні засоби спілкування і переслідуючи певну комунікативну мету. Мовець використовує загадку з метою

цілеспрямованого повідомлення, як засіб передачі інформації для отримання відповіді / розв'язки. Завданням адресата є сприймання цієї інформації та прагнення, не перериваючи комунікативний акт, знайти відгадку. Тому для здійснення нормального комунікативного акту основним чинником спілкування буде інтенція відправника інформації та його комунікативна мета.

Дотримуючись дефініції Ф. С. Бацевича (2006), мовленнєвий жанр загадки визначаємо як тематично, композиційно й стилістично стійкий тип повідомлень. Він є носієм мовленнєвих актів, що об'єднані метою спілкування, задумом відправника інформації з урахуванням особистості адресата, контексту та ситуації спілкування. Найважливішими ознаками мовленнєвого жанру є його змістовна цілісність, структурованість під час формування адресантом і впізнаваність у процесі сприйняття адресатом.

Враховуючи параметри аналізу і «паспорт мовленнєвих жанрів» Т. В. Шмельової (1997), визначимо комунікативну природу такого мовленнєвого жанру, як загадка, а також найважливіші ознаки, які відмежовують загадку від інших типів мовленнєвих жанрів.

За комунікативною метою загадка належить до інформаційних мовленнєвих жанрів, оскільки основним наміром адресанта є повідомлення тексту загадки з метою отримання підтвердження або заперечення відповіді. При цьому адресант орієнтується на вікові, гендерні, ситуативні параметри адресата.

Як правило, у загадці вікові параметри чітко окреслені; цим вона і відрізняється від інших фольклорних жанрів. Адресант має на меті не лише запропонувати енігматичний текст, а й почути правильну відгадку, а відтак, доречно дібрати загадку щодо вікових особливостей адресата.

Загадка завжди передбачає уявного адресата, тобто вона завжди інтенціонально спрямована. Адресатом загадки можуть бути: конкретна особа, будь-яка людина, декілька чоловік або навіть колектив. Адресатом загадка може сприйматись як доречний, так і недоречний текст. Від цього значною мірою залежить подальший перебіг процесу спілкування, формування його комунікативного майбутнього.

Подійний зміст залежить від правильно скерованого адресантом тексту загадки: події, що матимуть місце у майбутньому (розгадка), можна спрогнозувати дуже приблизно, сподіваючись на доречно дібраний енігматичний текст; самі події можуть бути одиничними, численними або кількісно невизначеними.

Комунікативний акт простежується і в загадках, де текст є проголошенням намірів повідомити адресатові нову інформацію і прямо спонукати його до дії, тобто дати відповідь / відгадати загадку, а завершується чи згодою того, до кого звертаються, чи констатацією того, що він зрозумів передану інформацію, тобто спроможний відгадати загадку.

Наприклад:

Укр.: *П'ять комірок, одні двері (Рукавичка);*

Рос.: *Разошлись мальчики в темные чуланчики,*

Каждый мальчик в свой чуланчик (Перчатки);

Англ.: *Five cupboards, but only one door (A glove);*

Як бачимо, адресат пропонує інформацію: *п'ять коміроч, одні двері; разошлись мальчики в темные чуланчики, каждый мальчик в свой чуланчик; five cupboards, but only one door*, де опис еліптичних конструкцій та синтаксичних особливостей загадки підштовхує адресанта до дії (роздумів / відповіді). Після детального обдумування поданої інформації адресант, демонструючи, що зрозумів, реагує на запропоновану інформацію відповіддю / відгадкою: *рукавичка, перчатки, a glove*.

Фр.: *Quel est l'homme qui n'a pas eu de mère? (Adam).*

Так, мовець інформує адресата: *l'homme qui n'a pas eu de mère*, за описом загадуваного предмета той, хто розгадує, проаналізувавши зазначене, дає відповідь / розгадку: *Adam*.

На основі аналізу відповідних оцінних параметрів мови, які склалися в лінгвістиці, сформувався такий перелік комунікативних якостей мови українських, російських, англійських та французьких загадок: виразність, багатство, різноманітність, доречність, доступність, стислість та естетичність.

Наявність декількох співрозмовників у загадці надає їй ширших можливостей, наближає до звичайної розмови, зацікавлює; недомовленість інтригує, заохочує для подальшого перебігу розгадування. Діалогічна конструкція, яка є часто вживаною формою загадок, потрібна для подальшого процесу з'ясування, осмислення та розгадування загадок.

У власне загадці з діалогічною конструкцією спостерігаємо певну закономірність: на питання одного із співрозмовників (P_1Q) дається натяк у розгорнутому вигляді (P_2A), проте завуальовано, описово, з певними вказівками на відгадку (S), як-от: $P_1Q + P_2A = S$, де, P_1 – person₁ (особа₁), Q – question (запитання), P_2 – person₂ (особа₂), A – answer (відповідь), S – solution (відгадка).

Порівняймо:

Укр.: – *Доню! Доню!* – кличе мати, –

Швидше вийди-но із хати!

– *Дивина! Щезла стежка...*

Де ж вона? Зникла десь і огорожа...

Сад на себе чом не схожий?

Що за дивина? Все село

Білим снігом замело...

– *Дива зовсім тут нема –*

Це в село прийшла ... (Зима);

Рос.: *Силачом я стать хочу.*

Прихожу я к силачу:

– Расскажите вот о чем –

Как вы стали силачом?

– Очень просто. Много лет

Ежедневно, встав с постели,

Поднимаю я ... (Гантели).

В основній частині загадки криється образний натяк на відповідь-відгадку (*Щезла стежка... Все село білим снігом замело...; Силачом я стать хочу*). Перебіг питань – P₁Q (*Дивина! Щезла стежка... Де ж вона? / Расскажите...*) та відповідей – P₂A (*Дива зовсім тут нема; Очень просто*); короткі, доречні, неускладнені речення (*Зникла десь і огорожа... Сад на себе чом не схожий? Що за дивина?; Много лет / Ежедневно, встав с постели, / Поднимаю я ...*) – все це надає загадці саме вигляду діалогу. А логічним її завершенням є відгадка – S.

Дослідивши загадки у різносистемних мовах, з'ясовано, що енігматичні тексти з конструкцією прямої мови трапляються в українській, російській та англійській мовах. Французьким енігматичним текстам притаманна питальна конструкція, яка потребує відповіді від співрозмовника, що свідчить про мету висловлювання: одержати від адресата певну інформацію – підтвердження (заперечення) змісту запитання.

За допомогою загадки людина вчиться точно, лаконічно і прозоро висловлювати свою думку. Ці віршовані фрази розвивають мовленнєву діяльність мовця, допомагають висловитися метафорично, поширюють уявний світ людини, служать невід'ємним помічником у засвоєнні артикуляційних тонкощів української, російської та англійської мов. Поліфункціональність мови загадок у різносистемних мовах є проявом її сутності, її призначення та дії в суспільстві, її природи, тобто функції є мовними характеристиками, без яких мова енігматичних творів не може існувати. Комунікативна функція мови є важливим її чинником. Завдяки спілкуванню людина здійснює регуляцію не тільки власної поведінки, а й поведінки інших людей і реагує на їхні дії. У процесі спілкування комуніканти не лише обмінюються інформацією, знаннями, ідеями, а й емоційно впливають один на одного.

У висновках наведено підсумки проведеного дисертаційного дослідження на основі узагальнення його теоретичних та практичних результатів, окреслено перспективи подальших розвідок, що підтверджує нове вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні комунікативно-прагматичного потенціалу загадок у різносистемних мовах.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження на матеріалі української, російської, англійської та французької мов надало можливість прийти до ряду суттєвих висновків, серед яких головними є такі:

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки семантико-етимологічне значення поняття «загадка» значно розширене і поглиблене: загадка розглядається як інакомовне, завуальоване мовлення, як хитромудрий поетичний опис предмета чи явища, як словесне звернення, що приховує в собі питання (явне або закодоване), на яке потрібна відповідь. Така особливість загадки характеризується неоднозначністю етимології самого слова «загадка»: «*допитуватись*», «*розмірковувати*», «*думати*». Полісемантичність слова «загадка» пов'язана з різноманітною прагматичною спрямованістю енігматичних творів, з еволюціонуванням призначення загадок минулого й сучасного етапів розвитку суспільства: раніше енігматичним текстам надавали магічного значення, проте пізніше загадки стали засобом випробування, на сьогодні вони в основному виконують роль розваги та відпочинку.

У запропонованій класифікації загадок використано комплексний підхід щодо укладення енігматичних творів, який дозволяє класифікувати загадки не лише за тематичним колом, за алфавітом, а й подавати декілька варіантів текстів загадок до однієї відгадки. Тематична класифікація загадок представляє історію жанру в його становленні й розвитку; упорядкування загадок за алфавітом є систематизованим, що значно полегшує пошук необхідного енігматичного тексту. Таким чином, лише сукупність класифікацій, зазначених раніше, дозволяє повною мірою простежити історичний розвиток жанру загадки, зберегти зовнішнє (звичне) оформлення друкованого видання та обрати необхідний варіант енігматичного тексту.

Установлено дистинктивні характеристики, які дозволяють віднести загадку до малого фольклорного жанру. З точки зору мовних особливостей, загадка метафорична, лаконічна, має у частині, що кодує, предикат або предикативну групу та описовий характер загадуваного об'єкта. З точки зору прагматики – орієнтована на співрозмовника, побудована на можливості кодування інформації (загадуваного предмета) та її декодуванні (відгадка). Мовленнєві якості загадки (ритмічність, пряма мова та діалог, імпліцитність) сприяють розвиткові припущення, догадливості, швидкості відповіді. З точки зору синтаксису енігматичний текст еліптичний, формульний, має чітку композиційну та двочасну структури, обов'язковою умовою є наявність розгадки. З точки зору тематичного групування загадкам притаманний добір доречних предметів загадування, надзвичайна стійкість традицій та велика усталеність образності.

Мовленнєвий жанр загадки полягає у відносно стійкій формі, в якій кожне слово підпорядковане законам цілісної композиції і типам зв'язку між реченнями. Енігматичний твір містить також комунікативні події, учасники яких мають певну комунікативну мету (адресант – повідомити енігматичний текст, адресат – знайти відповідь на запропоновану інформацію).

Мовленнєвий жанр загадки простежується в інтенціональності, цілеспрямованості, конвенціональності у межах двобічної комунікації, реактивності подій.

Однією з рис, яка є спільною для загадок у різносистемних мовах, є наявність елементів мовної гри [під мовною грою розуміємо найрізноманітніші випадки експериментування з формальною стороною мовлення (від фонетичної деформації слова до мовних алогізмів і парадоксів)], яка в загадці представлена на фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному рівнях. Найяскравіше «механізми» мовної гри виявляються на лексичному рівні в явищах обігрування слів-омонімів, значень полісемічного слова, слів-паронімів. За певних суспільних умов саме зацікавленість у перемозі часто виступає одним з найхарактерніших елементів мовної гри у загадках. Мовна гра передбачає досконале володіння мовою, що полегшує розуміння завуальованих значень слів, у яких закладено етнокультурнолінгвістичний зміст, що відображає мовну картину світу різних етносів.

Загадка має певну прагматичну скерованість. Предметом комунікативно-прагматичної характеристики загадок виступають такі чинники як: ілюктивні наміри, комунікативна ситуація, прагматична настанова висловлювання, типи мовленнєвої поведінки, мовна компетенція комунікантів, відбір мовних засобів для впливу на співрозмовника тощо.

Мова загадок є не лише засобом спілкування між людьми, а й засобом інтелектуального й естетичного освоєння світу, однією з основних прикмет творення нації, саме у цьому полягає поліфункціональність енігматичних творів. Як показали результати дослідження, найважливішою функцією загадок у різносистемних мовах є саме комунікативна, оскільки вона створює канал зв'язку (озвучення енігматичного тексту) від адресанта (мовця) до адресата (розгадувача).

Класичний фонд загадок відображає національно-мовну картину світу в українській, російській, англійській та французькій мовах, виявляє значеннєво-ціннісні пріоритети національного світобачення, які реалізовані через відповідний спектр енігматичних текстів. На формування національного менталітету та відображення його у різносистемних мовах впливають такі чинники: природно-географічний, соціальний, історичний, культурний, релігійний, побутовий, які формують світобачення та світосприйняття етнічної спільності. Національно специфічними є ті загадки, які віддзеркалюють у своїй внутрішній формі характерні особливості культури і побуту, тваринного і рослинного світу, народних звичаїв, символіку тієї чи іншої спільноти. Серед найхарактерніших національно-специфічних рис українського та російського етносів є гуманізм, життєлюбство, витривалість, доброзичливість, відповідальність, працьовитість; англійського етносу – дисциплінованість, хоробрість, схильність до простого, певна замкненість, мрійливість; французького – інтелектуальність, індивідуальність, романтизм, фантазерство.

Використаний у роботі підхід може бути застосований для детальнішого розгляду загадки на ширшому текстовому матеріалі і може прислужитися подальшому розвитку сучасних напрямів лінгвістики та суміжних гуманітарних наук.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Панасенко Т. А. Вікові особливості розгадування загадок / Т. А. Панасенко // Мова і культура. (Науковий журнал). – К. : ВД Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. LX (34). – 392 с. – С. 372-377.
2. Панасенко Т. А. Діалогічна структура загадки / Т. А. Панасенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – [гол. ред. проф. В. Олексенко]. – (Серія «Лінгвістика»). – Херсон, 2008. – Вип. 7. – С. 157-161.
3. Панасенко Т. А. Класифікація загадок в українській мові / Т. А. Панасенко // Записки з українського мовознавства : Збірник наукових праць. – Вип. 19. – Одеса : Астропринт, 2010. – С. 95-102.
4. Панасенко Т. А. Комунікативна характеристика загадок в українській, російській та англійській мовах / Т. А. Панасенко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки : Збірник наукових праць. – № 11. – Одеса : «Астропринт», 2010. – С. 121-127.
5. Панасенко Т. А. Комунікативні якості мови українських загадок / Т. А. Панасенко // Семантика мови і тексту : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. – Ч. 2. – Івано-Франківськ : Видавець І. Я. Третяк, 2009. – 426 с. – С. 247-249.
6. Панасенко Т. А. Кроскультурні зв'язки загадок різних народів / Т. А. Панасенко // Наукові записки. – Випуск 81 (3). – (Серія : Філологічні науки (мовознавство) : У 4 ч.). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2009. – 403 с. – С. 381-385.
7. Панасенко Т. А. Семантико-етимологічне значення загадки / Т. А. Панасенко // Записки з українського мовознавства : Збірник наукових праць. – Вип. 18. – Одеса : «Астропринт», 2009. – С. 214-220.
8. Панасенко Т. А. Синтаксична структура загадки в українській та англійській мовах / Т. А. Панасенко // Лінгвістичні дослідження : Збірник наукових праць. – [за заг. ред. проф. Л. А. Лисиченко]. – Харків, 2007. – Вип. 23. – С. 148-154.
9. Панасенко Т. А. Структура загадки / Т. А. Панасенко // *Současná ukrajinistika : Problémy jazyka, literatury a kultury. Sborník vědeckých článků* . – [гол. ред. проф. Джозеф Андерш]. – Ч. 1. – Вип. 4. – Оломоуц, 2008. – С. 267-271.

10. Панасенко Т. А. Термін «загадка»: зміст поняття / Т. А. Панасенко // Теоретична і дидактична філологія : Збірник наукових праць / Спецвипуск 2. – К. : Міленіум, 2008. – 302 с. – С. 56-61.
11. Панасенко Т. А. Языковая картина мира в загадках / Т. А. Панасенко // Науковий вісник південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки : Збірник наукових праць. – № 10. – Одеса : «Астропринт», 2010. – С. 60-70.

АНОТАЦІЯ

Панасенко Т. А. Комунікативно-прагматичний потенціал загадок у різносистемних мовах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2010.

Дисертацію присвячено з'ясуванню комунікативно-прагматичної характеристики загадок українського, російського, англійського та французького народів. У дослідженні систематизовано й узагальнено філологічні дослідження загадки в українській, російській, англійській та французькій мовах; окреслено семантико-етимологічне значення загадки; покласифіковано загадки; проаналізовано загадку як репрезентант малого фольклорного жанру та загадку як мовленнєвий жанр; виявлено загадку як мовну гру; з'ясовано прагматичну скерованість загадок; визначено комунікативні якості енігматичних текстів в українській, російській, англійській та французькій мовах; виокремлено найголовнішу функцію загадок – комунікативну.

Ключові слова: загадка, мовленнєвий жанр, мовна гра, прагматичний аспект, мовна картина світу, комунікативні якості, діалогічна конструкція, комунікативна функція, різносистемні мови.

АННОТАЦИЯ

Панасенко Т. А. Коммуникативно-прагматический потенциал загадок в разносистемных языках. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.15 – общее языкознание. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, 2010.

Диссертация посвящена исследованию коммуникативных и прагматических аспектов загадки, путем осуществления сопоставительного анализа энигматических текстов в украинском, русском, английском и французском языках.

Загадка охватывает поэтическую сторону действительности, раскрывая конкретно языковое богатство того, что мы видим, ощущение мира природы, тех бытовых предметов и явлений, которые имеют прямое отношение к жизни и работе народа.

В связи с тем, что загадка построена на возможности кодирования информации (загадываемого предмета) и ее декодировании (отгадка), энигматические произведения содержат такие черты, как лаконичность, формульность, метафоричность, повторы, эллиптичность, конденсованность мысли, чрезвычайную стойкость традиций и большую устойчивость образности.

Рассматривая существующие в языкознании классификации загадок в разносистемных языках (украинском, русском, английском, французском) выявлено отличительные особенности их составления: распределение некоторых английских загадок похоже с украинскими и русскими; классификация английских и французских загадок не содержит распределения энигматических произведений.

Выделены основные жанроопределяющие признаки загадки: отбор ярчайших объектов действительности, которые загадываются; сжатость; двочастность структуры; наличие в части, которая кодирует, предиката или предикативной группы; обязательность отгадки; ориентированность на собеседника; сопоставление загадываемого объекта с явлением, предметом-заменой в энигматическом тексте. Все это позволяет отнести загадку к малому фольклорному жанру.

В работе отмечается, что языковая игра в загадках в разносистемных языках основывается на сопоставлении языковых единиц с подобным или тождественным звучаниям, но разным значением или употреблением.

Отмечено, что текст загадки является всегда прагматически определенным, поскольку его декламирует человек, который не только организывает вербальный материал для раскрытия соответствующего содержания и выражает свое отношение к высказываемому.

Осуществлен анализ сходства загадок разносистемных языков, который проявляется не только в характере отображенного в них народного мировосприятия, в общности принципов и приемов художественной действительности, а и в конкретном содержании поэтических образов.

Загадку можно определить как интенциональный, целенаправленный, конвенциональный языковой жанр в пределах обоюдного общения, реактивной действенности, но инициативной коммуникативной направленности с прямым образом языкового воплощения.

Определена роль коммуникативных качеств (образность, выразительность, богатство, разнообразие, уместность, доступность, сжатость и эстетичность) загадок в украинском, русском, английском и французском языках, что формируют высокий уровень культуры речи общества и каждого его члена в частности, благодаря загадкам люди приобретают умение сравнивать,

различать языковые явления (произношение, значение, форму слова, построение предложения и т. п.), говорящие стараются контролировать свое языковое поведение, предотвращать смешивание языков.

Установлена частота употребления загадок с диалогической конструкцией и конструкцией прямой речи в разносистемных языках.

Ключевые слова: загадка, языковой жанр, языковая игра, прагматический аспект, языковая картина мира, коммуникативные качества, диалогическая конструкция, коммуникативная функция, разносистемные языки.

SUMMARY

Panasenko T. A. Communicative and Pragmatic Potential of Riddles in Languages with Different Systems. – Manuscript.

The thesis for a candidate degree in philology, specialty 10.02.15 – General Linguistics. – The state institution «South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky», Odesa, 2010.

The dissertation is sanctified to examine communicative and pragmatic characteristics of riddles in the Ukrainian, Russian, English and French languages. In this research all philological works on the riddle are systematized and generalized; the semantic and etymological value of the riddle is outlined; the classification of riddles is worked out; the riddle is analysed as a representative of a small folklore genre and as a unit of a vocal genre; the riddle is educed as a language game; the pragmatic orientation of riddles is found out; the communicative description of riddles and their internals are defined in Ukrainian, Russian, English and French languages; the most important function is distinguished, it's a communicative one.

Key words: riddle, linguistic genre, language game, pragmatic aspect, language picture of the world, communicative internals, dialogic construction, communicative function, languages with different systems.

Оригінал-макет виготовлений видавцем Букаєв Вадим Вікторович
вул. Пантелеймонівська 34, м. Одеса, 65012.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.
Тел. 0949464393, 0487431393 email - bukaev@gmail.com

Видруковано з оригінал-макету
Підп. до друку 17.12.2010. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Гарн. «Times » Друк цифровий. Ум. друк. арк. 0,9
Наклад 100 пр.